

Truede og sjældne ynglefugle i Danmark 1998

Sammenskrevet og redigeret af MICHAEL BORCH GRELL

J.F.A. - 99.

Rapport nr 1 fra DOFs arbejdsgruppe for Truede og Sjældne Ynglefugle

(With a summary in English: *Rare and threatened breeding birds in Denmark, 1998*)

Indledning

I 1998 påbegyndte Dansk Ornitologisk Forening (DOF) et nyt projekt om overvågning af landets mest truede og sjældne ynglefugle. Formålet var at få etableret en systematisk, årlig indsamling af data om disse arter. Projektet dækker de arter, som er på den danske rødliste, hvis samlede ynglebestand er på under 100-150 par eller som yngler på færre end 10 lokaliteter.

Dataindsamlingen skal først og fremmest muliggøre en årlig bestandsopgørelse, men efterhånden ønskes også f.eks. ynglesucces og biotopsforhold bedre belyst. Planen er, at der for 2-3 arter årligt skal kunne udarbejdes detaljerede forvaltningsplaner på grundlag af de indsamlede oplysninger. De tilvejebragte data skal offentliggøres i årlige rapporter, hvor resultaterne præsenteres og diskuteres. Projektet udføres af DOFs arbejdsgruppe for truede og sjældne fugle (DATSY), der består af et netværk af artscoordinatorer. En lille, central styringsgruppe har det overordnede ansvar for projektet. Den bestod i 1998 af Christian Hjørth, Benny Génsbøl, Knud Flensted og Michael Borch Grell.

Som det indledende år må 1998 af flere grunde betragtes som et slags pilotår for projektet. Derfor er denne første rapport måske lidt mere summarisk, end de fremtidige forhåbentlig vil blive.

Der er tidligere gjort status over truede og sjældne ynglefugle i DOFs *Projekt Status* 1982-84

(Sørensen & Dybbro 1985) samt i en undersøgelse dækkende perioden 1976-1991 (Sørensen 1995). Udviklingen frem til 1996 er desuden behandlet i bogen *Fuglenes Danmark* (Grell 1998). *Projekt Status* omfattede ligesom den nærværende undersøgelse en målrettet registrering; 14 arter med særlig europæisk interesse indgik (danske ynglefugle på Annex I til EFs fuglebeskyttelsesdirektiv). Undersøgelsen i 1976-1991 var i det væsentlige en retrospektiv sammenstilling af det betydelige materiale, som var indsamlet af aktive feltornitologer over hele landet og udgivet af foreningens lokale og landsdækkende rapportgrupper. Undersøgelsen omfattede de 54 arter, som på daværende tidspunkt var medtaget på den danske rødliste som enten akut truede, sårbare eller sjældne (Asbirk & Søgaard 1991). I forbindelse med atlasprojektet *Fuglenes Danmark* 1993-96 blev der indsamlet et omfattende materiale om alle de sjældne og truede ynglefugle, der gjorde det muligt at ajourføre status frem til 1996.

Metode

Til hver af de 47 arter undersøgt i 1998 er der udpeget en artscoordinator, hvis opgave det er at indsamle oplysninger om antal ynglepar, ynglelokaliteter og ynglesucces samt andre relevante data. Afhængigt af pågældende arts hyppighed og udbredelse har koordinatoren kontakt med et netværk af optællere, som registrerer lokale yngle-

forekomster. Alle medvirkende får tilsendt skemaer til afrapportering af de enkelte ynglefund. Skemaet indeholder en række faste rubrikker til oplysninger om f.eks. ynglelokaliteten, antal ynglepar, antal ikke-ynglende gamle fugle, antal æg, antal flyvefærdige unger osv. Formålet med skemaet (som dog ikke blev benyttet af alle optællere i 1998) er at sikre en så systematisk dataindsamling som muligt, så f.eks. mislykkede yngleforsøg og negative resultater også registreres. Efter ynglesæsonens ophør indsender artskoordinatoren det indsamlede materiale til den centrale koordinator i Fuglenes Hus, hvor den endelige bearbejdning og sammenskrivning sker. De indsamlede skemaer og andre oplysninger opbevares af sikkerhedshensyn i et aflåst pengeskab, som kun den centrale koordinator har adgang til. Det er planen, at de indsamlede data skal kunne bearbejdes i en elektronisk database (sikret mod uautoriseret brug), der imidlertid ikke har været funktionsdygtig i den første sæson.

Tak

Samtlige artscoordinatorer og optællere takkes varmt for deres betydelige indsats med at tilvejebringe de data, som denne rapport bygger på. Mange har foruden detailoplysninger også indsendt egentlige sammenfatninger af så høj kvalitet, at de blot er gengivet i let redigeret form. I artsgennemgangen er alle artscoordinatorer nævnt under den art, de har været ansvarlige for. Christian Hjorth, Benny Génsbøl og Knud Flensted takkes for gode råd og kommentarer til manuskriptet. Jytte Pagh takkes for bistand ved udformningen af det engelske resumé.

Vurdering af materialet

I den første sæson er der næsten kun indsamlet oplysninger om antal ynglepar, og i noget mindre omfang om ynglesucces. Dækningsgraden har varieret betydeligt mellem arterne. Bedst dækket er arter, der yngler i forholdsvis åbne biotoper og med små eller koncentrerede bestande, eksempelvis Hvid Stork, Skestork, mange rovfugle og de fleste vandfugle. For de mere skjult levende skovfugle, ofte med større og mere spredte ynglebestande, kan dækningen være mere problematisk. Arter, som er særlig dårligt dækket i 1998, er Turteldue, Lille Flagspætte, Fyrremejse og Pirol.

Sammenlignet med de regionale lokalrapporter udgives nærværende rapport temmelig tidligt. Derfor har det generelt ikke været muligt for artscoordinatorerne at benytte det ofte betydelige materiale, som indsamles af foreningens lokale rapportgrupper. Denne begrænsning afspejler sig bl.a. i de lidt magre resultater af dataindsamlingen for Vagtel, Savisanger, Drosselrørsanger, Rødtop-

pet Fuglekonge, Nøddekrige og Gulirisk. Disse arter registreres ofte mere eller mindre tilfældigt af aktive feltornitologer rundt om i landet og indsendes til lokalrapporterne, men mange er tilsyneladende ikke opmærksomme på, at disse registreringer også er betydningsfulde for Projekt Truede og Sjældne Ynglefugle. Det retter sig forhåbentlig i takt med, at projektet bliver bedre kendt.

I den følgende artsgennemgang er den vurderede dækningsgrad angivet ved en "plus-kode", idet +++ betyder godt dækket (alle eller de fleste ynglepar formodes registreret), ++ angiver en middelgod dækning (med visse mangler), og + betyder en dårlig dækning (kun tilfældige yngleforekomster kendt). Dækningen er vurderet af den centrale koordinator på baggrund af det indsamlede materiale og et kvalificeret skøn.

Artsgennemgang

Indledningsvis resumeres årets resultat som det samlede antal af registrerede ynglepar og antallet af registrerede ynglelokaliteter. For visse af arterne bygger opgørelsen på dokumenterede redefund, ungekuld o.lign., mens andre ynglebestande er opgjort på basis af syngende hanner eller andre former for territorial adfærd. Der er altid tale om minimumstal, og generelt er en forholdsvis konservativ holdning lagt til grund for den samlede vurdering. De opnåede resultater bør vurderes i sammenhæng med dækningskoden (se ovenfor). Den nævnte rødlistekategori er fra Miljøministeriets Rødliste 1997 (Stoltze & Pihl 1998).

Mallemuk *Fulmarus glacialis*

2 sikre ynglepar i 1998.

1 ynglelokalitet.

Dækning: +++

Rødlistestatus: ikke kategoriseret.

Artskoordinator: Henrik Haaning Nielsen.

Ligesom de foregående år siden 1988 indfandt de første fugle i 1998 sig på Bulbjerg omkring midten af april (12/4). Senere opholdt op til 6 fugle sig på stedet, især på græsstykket over Ridekolonien. D. 2. maj sås 2 fugle ligge på en af de øverste hylder lige under græskanten, d. 7. juni sås en af fuglene løfte sig kortvarigt fra et æg; d. 27. juni konstateredes det, at også den anden fugle rugede (Sørensen 1999). Fuglene sås frem til d. 2. juli, men ved et kontrolbesøg d. 12. juli var begge reder tomme, og ingen fugle blev set på stedet siden. 1998 blev således det år, hvor Mallemukken for første gang kunne registreres som dansk ynglefugl; det bliver spændende at se, om fuglene i næste sæson også kan producere unger.

Sort Stork *Ciconia nigra*

Der var ingen indikationer på ynglepar i 1998.
0 ynglelokaliteter.

Dækning: +

Rødlistestatus: kategoriseret som sjælden (R).

Artskoordinator: Tau Rasmussen.

I perioden april-juni observeredes ifølge medlemsbladet DOF-Nyts rubrik "Siden Sidst" ca 10 forskellige fugle rundt om i landet, hvilket peger på et år med en forekomst under middel. Det hænger antagelig sammen med, at forsommervejret fra midten af maj var køligt og ustabilt, domineret af lavtrykspassager og vestenvind. Herudover foreligger en noget usikker andenhåndsmeddelelse om, at en fugl i sommerens løb skulle være set et par gange nær en tidligere ynglelokalitet i Sønderjylland (Jesper Tofft pers. medd.). En anden fugl var tilsyneladende stationær i juni-juli i et område nær Mundelstrup få kilometer vest for Århus. D. 11. august sås en 1K ungfugl trække ved Blåvandshuk, og d. 14. august trak 2 1K fugle over Sydlangeland. Tau Rasmussen (1996) har i sit studium af arten argumenteret for, at iagttagelser af ungfugle før midten af august tyder på en dansk oprindelse, mens omstrefjende fugle fra bestandene syd for Østersøen i højere grad ses hen mod slutningen af august.

Hvid Stork *Ciconia ciconia*

3 sikre ynglepar i 1998 samt 2 stationære enlige storke.

5 ynglelokaliteter.

Dækning: +++

Rødlistestatus: kategoriseret som akut truet (E).

Artskoordinator: Hans Skov.

1998 blev et forholdsvis godt år for den lille ynglebestand, idet de 3 ynglende par sammenlagt bragte 9 unger på vingerne. Det er længe siden, at antallet af udfløjne unger pr ynglepar har været så højt. Parrene i Ribe og Vesløs lagde hver 4 æg og fik 4 unger på vingerne. I Vegger var der 3 æg, der alle klækkede, men kun 1 unge opnåede flyvefærdighed. Herudover var der i Fovslet (storkeplejestationen) og i Rudbøl enlige storke, der holdt til ved rederne. De første fugle ankom relativt tidligt, allerede d. 26. marts var hunnen i Ribe på plads, og d. 4. april ankom hannen. D. 7. april ankom hannen i Vesløs og d. 13. april hannen i Vegger. Det varede dog lidt før yngleparrene var etablerede, idet den første hun i Vesløs blev fortrængt af en anden hun dagen efter ankomsten d. 3. maj. I Vegger var hunnen ankommet d. 26. april, men omkom d. 4 maj, hvorefter den fortrængte hunstork fra Vesløs overtog pladsen fra d. 8. maj. Familiegruppernes afrejse fra ynglestederne skete nogenlunde nor-

malt mellem d. 18. august og d. 18. september. En af ungfuglene fra Vesløs (1A75) registreredes ved en række tilfælde på forskellige lokaliteter i Øst- og Sydjylland frem til d. 6. oktober, hvor den overnattede i Guldager.

Skkestork *Platalea leucorodia*

3 sikre ynglepar i 1998.

1 ynglelokalitet.

Dækning: +++

Rødlistestatus: kategoriseret som uddød (Ex).

Artskoordinator: Jan Skriver.

Skkestorkene dukkede 28. marts op på den ynglelokalitet i Limfjordens østlige del, der nu har været benyttet i tre sæsoner. Frem til midt i juni blev der set 10-12 fugle på lokaliteten. Tilsyneladende var enkelte ungfugle fra 1997 med i flokken og havde en løs tilknytning til kolonien. Kuldene i 1998 var tilsyneladende på 3, 2 og 2 unger. D. 3. juli trak Skkestorkene til Bygholm Vejle, hvor hele flokken på 6 adulte og 7 årsunger kunne følges i adskillige uger. Alle årene er familierne trukket til Vejlerne efter ynglesæsonen og har i ugevis søgt føde på Bygholmengen inden borttrækket omkring midten af september.

Kolonien, som blev dannet i 1996 af et ynglepar, der fik en enkelt flyvefærdig unge, blev formentlig grundlagt af hollandske fugle, der spredtes ud over Nordvesteuropa efter udtørring af en af deres traditionelle ynglelokaliteter. Ynglecyklussen var det første år forsinket næsten to måneder i forhold til det normale. Den unge Skkestork forlod først redestedet d. 21. august og trak til Vejlerne. I 1997 yngede 2 par Skkestorke på lokaliteten og fik hhv. 5 unger (hvoraf den ene døde) og 2 unger; dette år fandt afrejsen til Vejlerne sted d. 19. juli. Som følge af fuglenes følsomhed over for forstyrrelser overvåges Skkestorkekolonien konstant ynglesæsonen igennem af frivillige i samarbejde med myndighederne. Årligt tilbagevendende episoder med indtrængende personer på lokaliteten har vist, at en fortsat overvågning er nødvendig.

Bramgås *Branta leucopsis*

28 sikre ynglepar og 1 sandsynligt ynglepar i 1998.

2-3 ynglelokaliteter.

Dækning: +++

Rødlistestatus: kategoriseret som sjælden (R).

Artskoordinator: Christian Ebbe Mortensen.

Bramgåsen yngede i 1998 på Saltholm og Sydbornholm. På Saltholm optaltes 26 sikre og 1 sandsynligt ynglepar. Desuden optrådte 22 ikke-ynglende fugle på øen medio maj. Der registreredes 25 reder, men da lokaliteten ikke har været

besøgt i ungetiden, vides ikke noget om ynglesuccesen. På de to bornholmske ynglelokaliteter registreredes 1 par med 1 unge og 1 par med 2 unger. Det er en noget ringere ynglesucces end de foregående 2 år, hvor der ligeledes yngede 2 par på Bornholm.

Bestanden på Saltholm er i hurtig vækst; i 1997 yngede her 16-17 par. Det må forventes, at arten i de kommende år vil dukke op på andre østdanske lokaliteter. Der bør bl.a. holdes øje med Bramgåsen på Amager, på øer og holme i Roskilde Fjord, i fjordene og de lavvandede farvande i Sydsjælland samt på og omkring Nyord.

Pibeand *Anas penelope*

2 sikre ynglepar i 1998.

2 ynglelokaliteter.

Dækning: ++

Rødlistestatus: kategoriseret som sårbar (V).

Artskoordinator: Jørgen Peter Kjeldsen.

I Danmark yngler Pibeanden kun regelmæssigt på meget få lokaliteter, hvoraf Vejlerne, Tøndermarsken og Saltholm er de mest stabile. Det er vanskeligt at opgøre ynglebestanden, idet der optræder oversomrende fugle på mange velegnede lokaliteter. Her er valgt at anlægge den konservative synsvinkel kun at medregne sikre ynglebeviser. I Vejlerne, hvor der tidligere er registreret op til 4 sikre ynglepar, fandtes d. 29. juli 1998 en hun med unger i Arup Vejle. Denne lokalitet har været regelmæssigt benyttet siden 1960'erne; de fleste reder er fundet på øen Melsig, men siden Skarver begyndte at yngle her i 1991, har Pibeanden tilsyneladende forladt øen og er begyndt at yngle andre steder ved vejen; ungekuld er iagttaget både i 1997 og 1998. Årets andet sikre ynglefund er fra en af øerne i Nymindestrømmen ved Tipperne, hvor der d. 13. maj fandtes en yngleurolog hun; det er det første sikre ynglefund i Ringkøbing Amt (Ole Amstrup pers. medd.). Derudover er der indkommet oplysninger om mulige ynglefund fra Tøndermarsken, Ballum Forland og Saltholm, baseret på stationære hanner eller par sidst i maj eller i starten af juni. Tøndermarsken og Saltholm er begge kendte tidligere ynglelokaliteter, men ingen af stederne gøres der sikre ynglefund hvert år. Selv om der både i Tøndermarsken og på Saltholm tælles ynglefugle årligt, er der ikke ressourcer til systematisk at eftersøge andekuld ligesom i Vejlerne, så områderne kan meget vel rumme nogle få faste ynglepar. Ved eftersøgning af ynglebeviser på steder, hvor arten formodes at yngle, bør man være opmærksom på, at Pibeanden yngler ret sent; i Vejlerne er tidligste ungekuld set midt i juni

og hovedparten i juli måned – altså efter at ynglefugletællingerne er overstået mange steder.

Tidligere publicerede og noget højere danske bestandstal kan være overvurderede, fordi de har bygget på optællinger af såkaldte "ventehanner", hvilket må anses for alt for usikkert.

Hvinand *Bucephala clangula*

66-71 sikre ynglear i 1998.

>6 ynglelokaliteter.

Dækning: +++

Rødlistestatus: kategoriseret som sjælden (R).

Artskoordinator: Johannes Bang.

Alle ynglear bortset fra et enkelt er fra Hvinandens traditionelle kerneområde i Nordsjælland. En enkelt hun fandtes rugende i et gammelt Sortspættehul, alle andre ynglede i redekasser. Flertallet af parrene (59-64) registreredes i Gribskov-området (her regnet som én lokalitet). Herudover blev der observeret et eller flere ynglear ved Furesøen, Farum Sø, Nydam Sø ved Bagsværd og Langesø nordøst for Esrum Sø. Der blev kun gjort et enkelt sikkert ynglefund uden for kerneområdet, idet en hun med en endnu ikke flyvedygtig unge blev set ved Trillen på Als i august. Muligvis har der været endnu et ynglear her, da en hun med 2 store unger sås i september. Det er det første sikre ynglefund i

Sønderjylland siden 1972, hvor et ynglefund blev gjort ved Gråsten under DOFs første atlasprojekt. Herudover er der på en lang række lokaliteter landet over observeret ikke-ynglende, oversomrende Hvinænder.

Stor Skallesluger *Mergus merganser*

34-36 sikre ynglear i 1998.

Antal ynglelokaliteter ikke oplyst.

Dækning: +++

Rødlistestatus: kategoriseret som sjælden (R).

Artskoordinator: Palle Nygaard.

Ynglesæsonen 1998 blev generelt god; antallet af ynglefund lå på linje med de seneste år, dog med markant tilbagegang på Møn. Ynglearrene fordelte sig inden for artens traditionelle sydøstdanske yngleområde: Sydsjælland 25-27 par, Østfalster 2 par, Lolland 1 par, Møn 2 par, Sundevad 2 par og Als 1 par. Årets mest positive resultat var dog fundet af en hun med 9 unger på Nexø Sydstrand på Bornholm, og muligvis har yderligere et par gjort yngleforsøg her. Denne indvandring sker blot 2 år efter en målrettet opsætning af kasser. Ynglesuccesen har tilsyneladende været over normalen, da der er set mange ungeførende hunner. Bemærkelsesværdigt er desuden 2 meget store ansamlinger af udparrede, ikke-ynglende

Skestork. Syv unger i tre reder er det hidtil bedste yngleresultat for den nyindvandrede bestand. Foto: Jan Skriver.

fugle, som blev set i maj måned, hvor nordligere ynglende fugle normalt har forladt os. I alt 40 par blev således registreret ud for Sydøstsjælland og Østfalsters kyster.

Rød Glente *Milvus milvus*

21 registrerede sikre og sandsynlige ynglepar i 1998.

21 ynglelokaliteter.

Dækning: ++

Rødlistestatus: kategoriseret som sjælden (R).

Artskoordinator: Per Bomholt.

1998 var tilsyneladende et forholdsvis ringe år for arten, idet der kun registreredes 21 sikre og sandsynlige ynglepar mod 25-30 par i atlasperioden 1993-96. Der mangler imidlertid oplysninger fra navnlig Nordjylland, Bornholm og Storstrøms Amt. Yngleparrene fordelte sig med 17 i Jylland og 4 på Sjælland. I Jylland fandtes de som sædvanlig i den østlige del mellem Åbenrå i syd og Hobro i nord. Det traditionelle kerneområde mellem Haderslev og Silkeborg husede 11 par; her registreredes 7 reder, heraf 5 med tilsammen 12 unger. På Djursland var der 4 ynglepar med ukendt ynglesucces. Endvidere var der et par i den østlige del af Viborg Amt og et par med 3 udføjne unger syd for Haderslev. Alle de sjællandske ynglepar fandtes i Vestsjællands Amt, fordelt med 2 ynglepar med udføjne unger i Sydvestsjælland (kuld størrelsen ikke oplyst), 1 par i Odsherred og 1 par i den østlige del af amtet. Ud over yngleparrene er der flere steder registreret oversomrende Røde Glenter. Det gælder bl.a. på Vestfyn samt flere steder på Sjælland.

Havørn *Haliaeetus albicilla*

5 sikre ynglepar i 1998.

5 ynglelokaliteter.

Dækning: +++

Rødlistestatus: kategoriseret som sjælden (R).

Artskoordinator: Benny Génsbøl.

Den danske Havørnebestand talte i 1998 5 par: Maribosøerne, 1 par med 1 unge; Bankel, 1 par med 2 unger; Hostrup Sø, 1 par med 1 unge; og Arreskov Sø, 1 par med 2 unger. Endvidere var der 1 par ved Even Sø nær Præstø Fjord, der byggede rede i en hejrekoloni, men tilsyneladende ikke lagde æg. Det ser ud til, at den danske ynglebestand i øjeblikket vokser med ét par om året, og der er grund til at antage, at denne stigningstakt vil fortsætte i de kommende år. Ynglesuccesen har foreløbigt været relativt stor. Det er den også i vore nabolande, hvorfor overskudsfulde specielt fra Nordtyskland sammen med danske unger kan

forventes at bosætte sig i Danmark. I sommeren 1998 er der således ud over de 2 ynglepar set gamle Havørne på 5 andre lokaliteter i Storstrøms Amt, og Havørnen ser ud til at kunne tilpasse sig det tætbefolkede danske landskab. Den nyindvandrede danske Havørnebestand overvåges nøje gennem DOFs *Projekt Ørn*, hvor der udpeges særskilte koordinatore for hver eneste rede. I kraft af dette projekt formodes alle danske ynglepar at være kendte.

Kongeørn *Aquila chrysaetos*

0 ynglepar.

1 potentiel ynglelokalitet.

Dækning: +++

Rødlistestatus: ikke kategoriseret.

Artskoordinator: Benny Génsbøl.

Kongeørnen kan endnu ikke regnes som en dansk ynglefugl, men håbet er, at det vil ske inden for nogle få år. Dette håb bygger på, at et par bestående af en gammel og en yngre fugl har holdt fast til omkring Lille Vildmose i Himmerland siden efteråret 1996. Parrets betydelige stedtrohed gør det nærliggende at tro, at det vil begynde at yngle inden for de nærmeste år (Benny Génsbøl pers. medd.). I slutningen af juli 1998 observeredes 2 adulte og 1-2 ungfugle i flok på Sydbornholm. Da gamle Kongeørne er uhyre stedfaste, er det – forudsat bestemmelsen er korrekt – en yderst bemærkelsesværdig iagttagelse. Der foreligger ingen andre indikationer på, at Kongeørnen har ynglet på Bornholm i 1998.

Blå Kærhøg *Circus cyaneus*

2 sikre ynglepar i 1998 og 5 enlige hunner.

2 ynglelokaliteter.

Dækning: +++

Rødlistestatus: kategoriseret som sjælden (R).

Artskoordinator: Keld Bakken.

Af årets 2 ynglepar fik det ene 2 unger på vingerne. Herudover registreredes 5 enlige hunner ved gamle ynglelokaliteter. Ynglepar og potentielle ynglefugle er kun registreret i Sydvestjylland mod nord til den sydlige del af Ringkøbing Amt. Det temmelig ringe yngleresultat i 1998 står i kontrast til, at artskoordinatoren tidligt på sæsonen modtog adskillige henvendelser fra lokale meddelere, der havde observeret Blå Kærhøg på deres lokalitet i april måned. Imidlertid blev kun en af de sidste 5 års ynglelokaliteter besat af ynglefugle, nemlig lokaliteten i Ribe Amt, hvor arten har ynglet siden 1993. Lokaliteten husede begge årets 2 ynglepar, der byggede rede kun 100 m fra hinanden. Det ene (og mest erfarne) ynglepar fik 2 unger på vingerne

midt i juli. Efter udflyvningen blev familien kun en uges tid på ynglelokaliteten, inden den trak væk. Det andet (og yngste) par blev fordrevet efter ca 14 dage, men etablerede sig kort efter tæt på den gamle redelokalitet. Her mislykkedes yngleforsøget desværre også, men årsagen kendes ikke. Efter at reden var opgivet, strejfede parret rundt i den nordlige del af amtet. Lokaliteten i Ringkøbing Amt, hvor der ynglede 1 par i 1995, havde kun besøg af en enkelt omstrefjende fugl (Egon Østergård pers. medd.). På de sønderjyske lokaliteter blev der kun set i alt 4 enlige hunner i maj måned, men ingen hanner.

Hedehøg *Circus pygargus*

Ca 35 sikre og sandsynlige ynglepar i 1998.

Antal ynglelokaliteter er ikke opgjort.

Dækning: +++

Rødlistestatus: kategoriseret som sårbar (V).

Artskoordinator: Ole Thorup.

Næsten hele den danske bestand af Hedehøg yngler i Sydvestjylland inden for 10-20 km fra Vadehavet, hvor bestanden i 1998 er vurderet til 30-34 par. Der er ikke modtaget yngleresultater fra andre dele af landet, men den samlede danske bestand har sikkert været på omkring 35 par. I 1997 fandtes 2 ynglepar i Nordjylland. Den sydvestjyske bestand, der er monitoreret siden 1995 i forbindelse med DOFs *Projekt Red Hedehøgen*, har i perioden 1995-1998 svinget mellem 21 (1997) og 45-52 par (1995). Det lave antal i 1997 må dog anses for et underestimat og skyldes formodentlig optællingsproblemer. Den tilbagegang, der er registreret i den danske bestand efter 1995, er først og fremmest sket i Tøndermarsken og kan delvis forklares med en flytning syd for grænsen. Således steg bestanden i Slesvig-Holsten nord for Niebüll (inden for ca 15 km's afstand fra Tøndermarsken) fra 17 par i 1995 til 26 par i 1996, og har siden ligget på 23-26 par. Mange af disse fugle fouragerer fortsat i Tøndermarsken.

Siden starten af 1990'erne har en stor del af den danske bestand ynglet i vinterafgrøder, især byg, hvede og raps. Før 1987 registreredes kun sjældent reder af Hedehøg i dyrkede marker (Jørgensen 1989). I 1998 (og 1997) rugede mindst to tredjedele af bestanden i vinterafgrøder. En enkelt rede fandtes i en brakmark lige syd for Bjørnkær Mose ved Ribe, men denne mark blev slået midt på sommeren, og ungerne gik tabt. De sidste 2 års målrettede indsats med undersøgelser og information til landmændene gennem *Projekt Red Hedehøgen* har forbedret ynglesuccesen hos de par, der yngler i afgrøder. Desuden har projektet ført til, at

flere landmænd er opmærksomme på Hedehøgen og ønsker at beskytte fuglene (Thorup 1999a). Projektet udløb med sæsonen 1998, men hvis der kan skaffes økonomiske midler til det, vil det blive videreført.

Fiskeørn *Pandion haliaetus*

1 sikkert og 9 sandsynlige ynglepar i 1998.

1-10 ynglelokaliteter.

Dækning: ++

Rødlistestatus: kategoriseret som akut truet (E).

Artskoordinator: Per Bømholt.

Det enlige sikre ynglefund stammer fra landets mest stabile ynglelokalitet i nyere tid, hvor en beboet rede i Viborg Amt har været kendt siden 1994. I 1998 mislykkedes yngleforsøget dog. I begyndelsen af april var der kun en enlig fugl på lokaliteten, og i maj og det meste af juni var der ingen observationer, indtil et par pludselig dukkede op i slutningen af juni. Derefter sås parret først igen en måned senere, hvor det lavede flyveopvisning og tilsyneladende byggede lidt på en ny rede. Fuglene forsvandt i løbet af august (Leif Novrup pers. medd.). Fiskeørnene på stedet fik 2 unger i 1994 og 3 unger i 1996, mens yngleforsøgene mislykkedes i 1995 og 1997.

Der foreligger en række indicier på, at enkelte andre par kan have ynglet i 1998. Det drejer sig om nogle observationer af gamle fugle i følgeskab med ungfugle i juli-august på mindst 9 lokaliteter. Forudsat at aldersbestemmelserne er korrekte, er det ikke usandsynligt, at det kan have været danske ynglefugle, men det endelige bevis mangler. Der er i løbet af ynglesæsonen udført en ret betydelig eftersøgning efter ynglepar og reder i det østlige og centrale Jylland samt på Sjælland, som har resulteret i en række observationer af Fiskeørne på ca 20 lokaliteter, men ikke i et eneste redefund. Det er planen at intensivere eftersøgningen i de kommende sæsoner.

Lærkefalk *Falco subbuteo*

1 sikkert og 3-4 mulige ynglepar i 1998.

4-5 ynglelokaliteter.

Dækning: ++?

Rødlistestatus: kategoriseret som akut truet (E).

Artskoordinator: Kurt Storgaard.

I 1998 er der gjort et sikkert ynglefund i Sydøstjylland, samt mulige ynglefund i Sydøst- og Sydvestsjælland, på Bornholm og på Als. På 3 af lokaliteterne drejer det sig om observationer i juni eller begyndelsen af juli uden senere indikationer på, at fuglene havde ynglet eller gjort yngleforsøg. Yngleparret i Sydøstjylland fik ingen unger på

Lærkefalken er nu blandt vore sjældneste ynglefugle, kun et enkelt sikkert ynglepar i 1998. Foto: John Larsen.

vingerne i 1998, men et ungekuld produceredes på samme lokalitet i 1997. Situationen ser under alle omstændigheder meget dårlig ud for denne elegante falkeart. Under projekt Fuglenes Danmark (Grell 1998) registreredes under den 4-årige undersøgelsesperiode 1993-96 blot 3 sikre og 1 sandsynligt ynglepar, alle i landets østlige og sydlige egne. Der er imidlertid tale om en rovfugleart, som på grund af sin levevis og ynglebiotop kan være vanskelig at registrere, og det er muligt, at enkelte par bliver overset. Det ville være værdifuldt at få gennemført en mere målrettet overvågning af de lokaliteter, hvor arten jævnligt optræder i forsommeren.

Urfugl *Tetrao tetrix*

0 ynglepar i 1998.

1-3 lokaliteter med registrerede individer.

Dækning: +++

Rødlistestatus: kategoriseret som akut truet (E).

Artskoordinator: Christian Hjorth.

Eftersøgninger i april/maj på Urfuglens 2 sidste faste tilholdssteder, Vind Hede og Kongenshus Hede, gav negative resultater begge steder. Men den 7. juli kl. 20 så to lokale ornitologer en urhøne

på skydeterrænet på Karup Hede. Endvidere er der mere usikre forlydender om en urkok set nær Høgild i området mellem Karup og Kongenshus hede og om en jæger, der i foråret skulle have set 1 kok og 3 høner på Kongenshus Hede. På Vind Hede blev Urfuglen sidst konstateret i sæsonen 1996 med 2 spillende kokke og 2 høner. På Kongenshus Hede blev der under en jagt i oktober 1997 set 1 kok og 2-3 høner. Det er velkendt, at enkelte fugle kan optræde tilfældigt i et område flere år efter, at der har været aktivitet på de faste spillepladser.

Vårspillet er helt afgørende for ynglesuccesen. Når der til sidst kun optræder én kok på en spilleplads, står den gerne tavs og passiv i spillepositur. Det fører ikke til besøg af høner og derfor heller ikke til parring og kyllinger. Sådan har situationen været på de sidste urfugleterræner i hvert fald i de seneste 5 år. Som dansk ynglefugl er Urfuglen nu historie, men enkelte individer vil i nogle år fremover optræde tilfældigt på og nær de sidst benyttede ynglelokaliteter. Urfuglen indvandrede formodentlig til Danmark i jernalderen for ca 2000 år siden, men kan også have levet i landet for 10000 år siden (Løppenthin 1967).

Vagtel *Coturnix coturnix*

Antal ynglepar og ynglelokaliteter kan ikke opgøres i 1998.

Dækning: +

Rødlistestatus: kategoriseret som sjælden (R).

Artskoordinator: Peter Mæhl.

Der er indrapporteret 16 observationer af i alt 29 spillende hanner. Hovedparten er fra Sønderjyllands Amt (hvor artskoordinatoren bor), og der savnes oplysninger fra store dele af landet uden for Sønderjylland. Flere observationer vil formentlig dukke op efterhånden som lokalrapporterne udgives. Bedømt ud fra materialet fra Sønderjyllands Amt var 1998 et år betydeligt over middel, selv om der var tale om en kølig og fugtig sommer. Der synes således at være et vist sammenfald med den store Engsnarre-forekomst i 1998. De første Vagtlere ankom allerede i begyndelsen af maj, og den 10. maj hørtes 2 fugle to steder i amtet. I juni noteredes 6 fugle på Boller enge i Nordjylland, og i juli hørtes hele 7 i omegnen af Tønder. Den sidste fugl blev registreret den 15. september (trafikdræbt).

Engsnarre *Crex crex*

Ingen sikre ynglepar, men ca 25-50 stedfaste, spillende hanner.

Mindst 3-4 sandsynlige ynglelokaliteter.

Dækning: ++

Rødlistestatus: kategoriseret som akut truet (E).

Artskoordinator: Søren Skov.

Med mindst 80 registrerede individer blev 1998 det bedste år for arten siden begyndelsen af 1970'erne. Den geografiske fordeling var: Nordjylland 8, Sønderjylland 3, Østjylland 6, Fyn 1, Sjælland 28, Falster 1, Møn 4-5 og Bornholm hele 29. De højeste antal blev optalt i Tryggevejle Ådal (7 fugle), Ryåen med Gl. Toftegårds Enge og Stavadvad Enge i Store Vildmose (6), Hovmosen ved Gissellev (6), og enge ved Brabrand Sø (4). Alle observationer drejer sig om hørte spillende (eller "crexende") individer. Der er ingen sikre ynglefund, men på lokaliteter med flere spillende individer gennem længere tid er det sandsynligt, at arten yngler eller forsøger at yngle (Thorup 1999b). Ved Ryåen i Store Vildmose, Brabrand Sø ved Århus og Tryggevejle Ådal på Sjælland ankom fuglene inden for de første 14 dage af maj og blev hørt frem til juli måned. I løbet af maj og juni blev der opdaget mange spillende fugle på nye lokaliteter, hvor fuglene i al ubemærkhed kan være ankommet tidligere. 1998 var i det hele taget et helt usædvanligt godt år for Engsnarren i Nordeuropa. I Holland registreredes eksempelvis hele 550 spillende fugle mod normalt under 100 (Michel Klemann,

SOVON pers. medd.). Den store hjemlige forekomst må ses som en følge af denne massive nord-europæiske invasion, hvis nærmere baggrund ikke er kendt.

Engsnarren lever ekstremt skjult og er svær at opdage. Den er mest aktiv med sit parringsspil i timerne umiddelbart efter midnat. Materialet om Engsnarren bygger overvejende på de mange aktive feltornitologers tilfældige rapporteringer til DOFs Fuglelinie. Mers måltrettede, gentagne nature i velegnede områder ville give en betydelig forbedring af datagrundlaget. Det er således tankevækkende, at en enkelt aktiv sjællandsk observatør takket være flittig natkørsel på sin cykel rundt i Sydsjælland alene tegner sig for 14 registreringer, mens en håndfuld bornholmske feltornitologer fandt alle de 29 fugle her. Endelig kan nævnes et forlydende om, at en landmand på Bornholm under markarbejdet skulle have set et ungekuld. Det kan dog næppe udelukkes, at der kan være sket en forveksling med f.eks. Agerhøne, og observationen er under alle omstændigheder for usikker.

Trane *Grus grus*

11-13 sikre og sandsynlige ynglepar i 1998.

10 ynglelokaliteter.

Dækning: +++

Rødlistestatus: kategoriseret som sjælden (R).

Artskoordinator: Terje Seidenfaden.

Yngleresultatet er kendt for 8 af årets ynglepar, som sammenlagt fik 14 unger på vingerne. Alt i alt var det et rigtig godt år for den danske Tranebestand, der har været i langsom vækst her sidst i 1990'erne. De fleste ynglepar fandtes på de gammelkendte lokaliteter. I Thy var der således 4 vellykkede yngleforsøg, heraf 2 par med hver 2 unger i Hanstedreservatet, samt et løst par, der ikke skred til yngel. På 2 andre nordjyske lokaliteter ynglede 3 par, og på Læsø 1 par. I efteråret samlede den hidtil største flok af Traner i Vejlerne, idet 42 fugle rastede frem til den 5. december. I mere end 10 år har Traner samlet sig her efter ynglesæsonen, og de nordjyske ynglefugle indgår formentlig i flokken. På Bornholm registreredes 2-3 ynglepar, heraf 2 med 2 unger. Den ekspanderende tendens gav sig udslag i et nyt ynglepar på en lokalitet i den sydøstlige del af Ribe Amt, hvor arten efter sigende også skulle have ynglet i 1997. Parret fik ifølge det oplyste 2 unger i 1997 og 1 unge i 1998 (Jesper Tofft pers. medd.). Herudover er der observeret oversomrende fugle på tre potentielle ynglelokaliteter i Sønderjylland: op til 4 fugle i Frøslev Mose i maj/juni, 2 fugle i maj/juni i Kongens Mose og 2 fugle i maj i Tinglev Mose.

Chancerne for at se dansende Traner øges langsomt. I 1998 ynglede mindst 11 par. Foto: Erik Thomsen.

Med den markante vækst i den nordtyske Tranebestand de senere år er det formentlig kun et spørgsmål om tid, før Tranen kan registreres som ny ynglefugl på disse eller andre sønderjyske lokaliteter. Der bør fremover ske en systematisk kontrol af alle lokaliteter med faste par i ungetiden, så antallet af unger kan registreres, eller det kan afgøres, om yngel er mislykket.

Hvidbrystet Præstekrave *Charadrius alexandrinus*

58 optalte sikre og sandsynlige ynglepar i 1998. 3 ynglelokaliteter.

Dækning: +++

Rødlistestatus: kategoriseret som akut truet (E).

Artskoordinator: Ole Thorup.

Årets resultat er en lille tilbagegang fra 60 optalte par i 1997 – den sydlige del af Rømø Vesterhavsstrand optaltes dog ikke i 1998, og her ynglede 4 par i 1996 og 1997. Antallet af ynglepar på en lokalitet vurderes ud fra det maksimale antal hanner jagttaget mellem ultimo april og medio juni. På det nordlige Fanø er noteret en stor tilbagegang fra 21 par i 1995 og 16 par i 1996 og 1997 til kun 11 par i 1998; dette er sket på trods af gode beskyttelsesforanstaltninger med indhegning af de

vigtigste yngleområder. Af de 11 par er de 7 vurderet som værende faste ynglepar. Ynglesuccesen var god med mindst én flyvedygtig unge pr ynglepar. På Rømø var der på den optalte del af stranden med tilgrænsende dele af Rømø Nørreland 20 par i 1998, det samme antal som i 1996, mens der i 1997 var 15 par. Også her var ynglesuccesen god med mange ungførende fugle og unger set d. 26. juni. På de græssede enge på Rømø Sønderland fandtes 27 par i 1998 mod 24 i 1997 og 16 i 1996. Ved et besøg d. 11. juni varslede hovedparten af de 27 tilstedeværende hanner. Trods den kølige sommer, der kunne have betydet svære betingelser for ungerne, ser de ud til at have haft gode opvækstforhold i alle yngleområderne. Ringe nedbør mellem d. 6. maj og d. 10. juni og kun få regnbyger frem til d. 26. juni – altså i hele opvækstperioden for ungerne – har måske medvirket til det gode yngleresultat. For at undgå afkøling må mindre unger nemlig søge læ hos de voksne fugle i regnvejr, og også større unger risikerer at blive så afkølede, at de dør. Arten formodes ikke at have ynglet andre steder end på Rømø og Fanø. Den fandtes ikke i Tøndermarsken i 1998, og det tidligere yngleområde på Bøvling Klit (ikke besøgt i 1998) var forladt allerede i 1997.

Hjejele *Pluvialis apricaria*

7-8 sikre og sandsynlige ynglepar i 1998.

4 ynglelokaliteter.

Dækning: ++

Rødlistestatus: kategoriseret som akut truet (E).

Artskoordinator: Ole Olesen.

Der er registreret yngleforekomster på de traditionelle klithedelokaliteter i Thy (5 ynglepar) samt på Borris Hede i Ringkøbing Amt (1 ynglepar). Årets mest overraskende fund var 1 ynglepar på Agger Tange, der ikke er blandt de traditionelle ynglelokaliteter. Der foreligger kun tilfældige oplysninger om ynglesucces, men 4 af de registrerede ynglepar blev set med unger. Der mangler tilsyneladende oplysninger fra bl.a. de vestjyske heder omkring Vind og Stråsø Plantage, hvor et sandsynligt ynglefund registreredes under atlasprojektet *Fuglenes Danmark 1993-96* (Grell 1998). Enkelte ynglepar kan således være overset. Der bør gennemføres en mere målrettet eftersøgning efter arten på andre potentielle hedelokaliteter foruden hederne omkring Vind og Stråsø Plantage, bl.a. Hesselund Hede ved Karup, Kongenshus Hede og Hulsig Hede på Skagen-halvøen. Om muligt burde også klithederne (uden for de kendte ynglelokaliteter) langs vestkysten mellem Agger og Blokhus undersøges bedre.

Tinksmed *Tringa glareola*

72-74 sikre og sandsynlige ynglepar i 1998.

7-8 ynglelokaliteter.

Dækning: +++

Rødlistestatus: kategoriseret som sårbar (V).

Artskoordinator: Egon Østergaard.

Tinksmeden holder nogenlunde skansen i forhold til resultaterne fra *Fuglenes Danmark* 1993-96 (Grell 1998). Af de 72-74 registrerede ynglepar findes de 58 i Thy, med Hanstedreservatet (42 par) som artens absolutte kerneområde i Danmark. I visse dele af reservatet yngler Tinksmeden næsten koloniagtigt. Bestanden har været optalt systematisk i en længere årrække og synes at være stabil, dog med visse variationer fra år til år afhængigt af vandstandsforholdene om foråret. I fugtige år tælles først på ynglesæsonen et større antal potentielle ynglepar, der siden trækker videre til nordligere ynglepladser. I Ringkøbing Amt yngler Tinksmeden nu kun på Borris Hede med 4-5 par. Desuden er der talt 5 par i Ribe Amt samt 5-6 par på 2 lokaliteter i Sønderjyllands Amt. Der er en klar tendens til, at en fast bestand kun kan overleve på store og velplejede, åbne heder og hedemoser med intakte vådområder og optimale fugtighedsforhold. Der savnes aktuelle oplysninger fra enkelte lokaliteter, hvor arten registreredes under *Fuglenes Danmark* 1993-96, bl.a. nogle mindre hedemoser i Thy. Disse lokaliteter bør undersøges i den kommende sæson.

Stenvender *Arenaria interpres*

Antal ynglepar i 1998 kan ikke opgøres.

Antageligt 2 ynglelokaliteter (inklusive Rønnerne på Læsø).

Dækning: (+)

Rødlistestatus: kategoriseret som sårbar (V).

Artskoordinator: Palle A.F. Rasmussen.

Stenvenderens danske kerneområde, Rønnerne på Læsø, blev ikke undersøgt i 1998, og der foreligger kun oplysninger om 2 par på Mandø, heraf 1 par med ynglesucces. Begge par ynglede på forlandet i tilknytning til en koloni af Hav- og Fjordterner. På Mandø er Stenvenderen tidligere blot registreret i 1995, hvor et enkelt par ynglede. En anden tidligere anvendt lokalitet er nogle holme i Det Sydfynske Øhav; her tælles de kolonirugende kystfugle årligt, men Stenvenderen blev ikke fundet ynglende i 1998 og har ikke med sikkerhed ynglet her efter 1993 (Morten Nielsen pers. medd.). På Læsø er bestanden senest optalt i 1996, hvor 36-37 par registreredes, samme niveau som en optælling 6 år tidligere; denne bestand planlægges optalt igen i 1999.

Dværgmåge *Larus minutus*

0 ynglepar i 1998.

0 ynglelokaliteter.

Dækning: +++

Rødlistestatus: kategoriseret som uddød (Ex).

Artskoordinator: Poul Hald Mortensen.

Selv om op til 2 adulte Dværgmåger sås sommeren over i Vejlerne, var der ingen tegn på, at de forsøgte at yngle. Desuden sås op mod 20 oversomrende ungfugle på lokaliteten. I 1997 formodes et enkelt par at have ynglet i Vejlerne; det slog sig ned i Hættmågekolonien på den nordlige del af Bygholm Engen, og ungefodring blev set i juli, selv om reden aldrig blev fundet. Både unge og gamle Dværgmåger oversomrer jævnligt på lokaliteten, men ungefodring ses normalt ikke.

Sandterne *Gelochelidon nilotica*

8 sikre ynglepar i 1998.

2 ynglelokaliteter.

Dækning: +++

Rødlistestatus: kategoriseret som akut truet (E).

Artskoordinator: Ole Thorup.

Alle velegnede ynglelokaliteter i Vadehavet og på Læsø besøgte i 1998. Der registreredes 6 par på Langli og 2 par på Rømhø Sønderland. Flere af parrene på Langli klækkede unger, men opgav få dage efter af ukendte årsager. En af rederne på Rømhø Sønderland blev i maj konstateret nedtrampet af kreaturer, og parret lagde ikke om; det andet par opgav også i maj. Sidst danske Sandterne fik flyvefærdige unger var i 1995, hvor to unger kom på vingerne på Rømhø Sønderland. I Tøndermarsken sås en flyvedygtig ungfugl i sommeren 1998, men den kom sandsynligvis fra et af yngleparrene i Rickelsbüller Koog lige syd for grænsen.

Dværgterne *Sterna albifrons*

337-433 sandsynlige ynglepar i 1998.

33 ynglelokaliteter.

Dækning: ++

Rødlistestatus: kategoriseret som sjælden (R).

Artskoordinator: René Christensen.

Den danske bestand i 1998 kan opgøres til mindst 337-433 ynglepar, men da der mangler oplysninger fra enkelte lokaliteter, som før tilsammen har huset op til 50 par (bl.a. Rønnerne på Læsø), kan den reelle bestand have været på 385-485 par. Det vigtigste område var, ligesom under projekt *Fuglenes Danmark*, Vadehavet, hvor 199 par blev registreret. Danmarks største koloni på Esbjerg Havn/Jes Jessen Sand talte 63-74 ynglepar, og på Rømhø var der sammenlagt 67 par. Et andet vigtigt område er Saltholm med 41 par. Ud

over disse områder er der kun 3 andre lokaliteter, som med sikkerhed huser over 10 par: Hvide Sande 22-28 par, Totten på Anholt 17-18 par og Nærå Strand på Nordfyn 11 par. Arten ser ud til at være forsvundet fra de to tidligere indlandslokaliteter Tissø og Tystrup-Bavelse Sø. Årets minimumsbestand på ca 385 par er det hidtil laveste bestandsniveau for arten. Under Måge-Ternegruppens landsdækkende optælling i 1987-88 registreredes 420-450 par (Christensen 1990). Tendensen er, at arten forsvinder fra lokaliteter med små kolonier (1-10 par), mens den ser ud til at være stabil i områder med store kolonier, hvor beskyttelsesforholdene er gode. Den negative tendens kan modvirkes gennem forbud mod adgang i yngletiden i de kystområder, hvor Dværgterne yngler. Dette er med held gennemført på Rømø, bl.a. i det mest befærdede område ved Lakolk Strand, hvor Dværgternekolonien svinger mellem 30 og 50 par.

Ved afspærring af de dele af stranden, hvor Dværgterne ruger, er det lykkedes at bevare betydelige kolonier på Rømø og Fanø. Foto: Ib Andersen.

Sortterne *Chlidonias niger*

36-41 sikre og sandsynlige ynglepar i 1998.

3 ynglelokaliteter.

Dækning: +++

Rødlistestatus: kategoriseret som akut truet (E).

Artskoordinator: Knud N. Flensted.

Siden slutningen af 1980'erne har bestanden ligget på 80-100 par, så årets resultat er ikke opmuntrende. I Vejlerne er bestanden opgjort til 25-30 par med mindst 19 udføjne unger. I Husby Sø taltes 8 par, mens 3 par gjorde yngleforsøg i Ramsødalen på Sjælland, men hurtigt herefter forsvandt fra yngleområdet. I Tøndermarsken har bestanden i de senere år ligget på 40-50 par, og mange af disse fugle ankom planmæssigt i maj, men forsvandt så igen; de fleste af dem menes siden at have ynglet lige syd for den dansk-tyske grænse. Situationen for Sortterne i Vejlerne er blevet lidt gunstigere i de seneste år. Ynglesuccesen er blevet meget bedre, hvilket skyldes, at de østlige vejler har holdt en højere vandstand i yngletiden. Årsagen til Sortternernes forsvinden fra Tøndermarsken antages at være en u hensigtsmæssig vandstandsregulering i bevandingssystemet. Mange ræve i marsken har været nævnt som en anden forklaring, men deres effekt på Sortternernes ynglesucces er normalt beskedent, når vandstanden er passende høj.

I 1998 faldt den danske ynglebestand af Sortterne til det halve. Foto: Jørn Skeldahl.

Bestanden ved Husby Sø har været rimelig stabil i en årrække, mens bestanden på Sjælland nu er meget tæt på helt at forsvinde.

Turteldue *Streptopelia turtur*
(>20 sandsynlige ynglepar i 1998).
(>9 ynglelokaliteter).

Dækning: +

Rødlistestatus: kategoriseret som sjælden (R).

Artskoordinator: Jesper Tofft.

Der er kun indkommet nogle få, lidt tilfældige observationer af kurrende fugle fra Sønderjyllands Amt, der også i atlasperioden 1993-96 husede stort set hele landsbestanden. Det drejer sig om i alt 18-20 kurrende hanner på 9 forskellige lokaliteter. Blandt disse er der 2 registreringer fra byområder, Skærbæk og Gram, hver med én kurrende fugl. Desuden er der registreret 2 ynglepar i Tinglev Mose, der mest består af birke- og pilekrat, hvilket er en temmelig usædvanlig ynglebiotop. De øvrige er fra plantageområder, som er en mere normal dansk ynglebiotop. Alle observationer ligger vest for den kendte diagonallinie fra Kruså til Ribe. En lang række lokaliteter, hvor arten tidligere har optrådt med tilsammen ganske mange par, er ikke undersøgt i 1998, og det er ikke muligt ud fra det indkomne materiale at bedømme bestandens stør-

relse. I Frøslev Plantage registreredes dog kun 4-5 kurrende fugle, mod henholdsvis 14, 24 og 22 i årene 1991-93. Selv om plantagen ikke er systematisk gennemgået i 1998, synes bestanden at have ligget på et noget lavere niveau i 1998 sammenlignet med først i 1990'erne, og det samme var tilfældet i 1997 (Jesper Tofft pers. medd.). I forlængelse af atlasprojektet *Fuglenes Danmark* 1993-96 vurderedes den samlede landsbestand til 100-135 ynglepar (Grell 1998).

Slørugle *Tyto alba*

25-38 sikre og sandsynlige ynglepar i 1998.

Antallet af ynglelokaliteter er ikke oplyst.

Dækning: ++

Rødlistestatus: kategoriseret som sårbar (V).

Artskoordinator: Jørgen Terp Laursen.

1998 var et middelår for Sløruglen målt i bestandsstørrelse og ungeproduktion. Af den samlede registrerede ynglebestand ynglede mindst 20 par i redekasser. Mindst 21 par fik unger, og 2 par fik 2 kuld. Udbredelsen er Nordjyllands Amt 0-2 par, Viborg Amt 0 par, Ringkøbing Amt 0-1 par, Århus Amt 1-3 par, Vejle Amt 2-3 par, Ribe Amt 7-8 par, Sønderjyllands Amt 10-12 par, Fyns Amt 3-6 par, Storstrøms Amt 0-1 par og Bornholms Amt 2 par. Der er ikke meldt om mulige ynglefo-

rekomster på Sjælland. Flere af de nuværende ynglepar er kommet til i forbindelse med den store invasion i 1990/91. Som følge af bl.a. rigelig oldenproduktion i efteråret 1998 og en relativt mild vinter tegner 1999 til at blive et stort museår. Det vil formentlig kunne give sig udslag i en noget større Sløruglebestand i den kommende sæson.

Stor Hornugle *Bubo bubo*

Ca 22 sikre og sandsynlige ynglepar i 1998 samt 4 stationære enlige fugle.

33 lokaliteter med observationer af arten.

Dækning: ++

Rødlistestatus: kategoriseret som sjælden (R).

Artskoordinator: Hans Pindstrup.

1998 var tilsyneladende et mindre godt år for Stor Hornugle, som hidtil kun er fundet ynglende i Jylland syd for Limfjorden. Der foreligger oplysninger om 13 sikre og 9 sandsynlige/mulige ynglepar, men bestanden vurderes til reelt 25-30 par. Det var især ungeproduktionen, som skuffede i 1998. Der blev kun registreret 6 par med ynglesucces, og sammenlagt blot 15 unger. Hertil kommer oplysninger om 3 reder, hvorfra æggene forsvandt inden klækningen. Flere par ser ud til at være forsvundet fra tidligere kendte ynglepladser, men der er også kommet nogle få nye ynglepladser til. De registrerede par i 1998 fandtes i Nordjyllands Amt 3 par, Viborg Amt 1 par, Ringkøbing Amt 2 par, Århus Amt 6 par, Vejle Amt 3 par, Ribe Amt 0 par (?), og Sønderjyllands Amt 7 par. De benyttede redelokaliteter varierer betydeligt i karakter. Rederne har

eksempelvis været anbragt direkte på jorden, i en kunstig rede, på en maskine i en grusgrav, på et transportbånd ca 8 m over jorden inde i en bygning, og ved siden af et transportbånd i 3. sals højde inde i et fabriksstærn. Stor Hornugle er meget sårbar over for forstyrrelser på ynglepladsen, specielt i perioden fra begyndelsen af marts til midten af maj, hvor fuglene har æg. I den periode kan selv små forstyrrelser bevirke, at ynglefor søget opgives. Som det er tilfældet for mange af uglearterne, er biltrafikken en hyppig dødsårsag. Den 4. maj blev en trafikdræbt hun med stor rugeplet således fundet på en sønderjysk motorvej. En anden forulykket fugl, der blev fundet på en vej i Vejle Amt, kunne dog genudsættes efter få dages pleje. Ved et dambrug blev der fundet fjer af en Stor Hornugle, som tilsyneladende havde ramt et mågenet, men var kommet fri igen ved egen kraft.

Mosehornugle *Asio flammeus*

2-5 sikre og sandsynlige ynglepar i 1998.

4 lokaliteter med sikre og mulige ynglefund.

Dækning: ++

Rødlistestatus: kategoriseret som akut truet (E).

Artskoordinator: Niels Knudsen.

Ynglesæsonen 1998 var temmelig dårlig, idet der blot blev registreret 2 sikre og 2 mulige ynglefund. De sikre ynglefund blev ikke uventet gjort i marskområdet i Ribe Amt, der nu må betragtes som landets eneste faste yngleområde for arten. De to mulige ynglefund stammer fra hhv. den nordvestlige del af Ribe Amt og den sydvestlige del af

Der blev kun registreret to sikre ynglepar af Mosehornugle i 1998. Foto: Erik Thomsen.

Ringkøbing Amt. Registrering af ynglende Mosehornugle er vanskelig, og det formodes, at det reelle antal ynglepar i 1998 har ligget mellem 2 og 5 par. Den danske ynglebestand fluktuerer betydeligt, afhængigt af fødeudbuddet, men er gået markant tilbage gennem de sidste 50 år. Den primære årsag er ændringer i artens foretrukne ynglebiotop, store åbne hede- og mosearealer samt strand- og marskenge, som i vid udstrækning er forsvundet eller blevet mindre attraktive for Mosehornuglen som følge af dræning, tilgroning, beplantning og øget færdsel. Under atlasprojektet *Fuglenes Danmark* 1993-96 registreredes i det ekstraordinært store museår 1996 5-10 sikre og sandsynlige ynglepar (Grell 1998). I de dårligste år opnår de få ynglende par muligvis slet ikke at få flyvefærdige unger.

Perleugle *Aegolius funereus*

0 ynglepar i 1998.

0 ynglelokaliteter.

Dækning: ++

Rødlistestatus: kategoriseret som akut truet (E).

Artskoordinator: Torben Kure.

I Danmark yngler Perleuglen udelukkende på Bornholm, fortrinsvis i gamle Sortspættehuller. Arten registreres bedst om natten i månederne februar-april, hvor de territoriehævdende fugle tuder. Men trods eftersøgning blev der ikke registreret nogen tudende Perleugler på Bornholm i 1998. Under atlasprojektet *Fuglenes Danmark* 1993-96 vurderedes bestanden til 1-5 sandsynlige ynglepar; de bedste år var 1993 og 1996 med hhv. 6 og 7-8 tudende fugle (Grell 1998).

Biæder *Merops apiaster*

3 sikre og 3-4 mulige ynglepar i 1998.

2-4 ynglelokaliteter.

Dækning: +++

Rødlistestatus: ikke kategoriseret.

Artskoordinator: Kasper Thorup.

Det var en stor overraskelse, at der i den ret våde og kolde sommer 1998 for første gang i 13 år blev konstateret 3 sikre ynglefund af Biæder. De ynglende fugle slog sig ned på flere lokaliteter omkring landsbyerne Ulstrup og Kongstrup på Røsnæs i Nordvestsjælland. To af de sikre ynglepar byggede redehuller i en gammel grusgrav, det tredje i en kystskrænt ca 4 km øst herfor. Desuden registreredes 3-4 andre mulige redehuller i områdets kystkliner, 2 af dem i en gammel digesvaleykologi (Hansen 1998). De første Biædere blev opdaget d. 23. maj, hvor en flok på 14 sås. Herefter faldt antallet gradvis gennem maj og juni, hvor

Nedgangen for de danske Topplærker fortsætter, og der er nu under 20 par i Vendsyssel. Foto: Jesper Svendsen.

fuglene tilsyneladende spredte sig i området. I juli observeredes op til 2-3 par, der var aktive ved de to beboede redehuller, samt enkelte andre fugle ved eller nær de øvrige formodede redehuller. D. 5. august registreredes i alt 13 fugle ved de to beboede redehuller, heraf 1 unge i et redehul og 5 udflyjende unger; det andet redehul besøgte kort af en anden fugl. I begyndelsen af august steg antallet igen, antagelig i takt med at ungerne fløj fra rederne. Fuglene dannede atter større samlede flokke, men sås også i smågrupper og strejfede meget rundt. Endnu d. 29. august taltes 18 fugle og dagen efter sås en flok på 10. Det seneste danske ynglefund stammer fra 1985, hvor to par ynglede i Sønderjylland. Yngleforekomsten i 1998 er den hidtil største, og tidligere i århundredet er Biæderen blot truffet ynglende i Danmark 7 gange med i alt 9 ynglepar (Grell 1998).

Lille Flagspætte *Dendrocopos minor*

Mindst 33-55 sandsynlige/mulige ynglepar i 1998.

Antallet af ynglelokaliteter er ikke kendt.

Dækning: +

Rødlistestatus: kategoriseret som sjælden (R).

Artskoordinator: Niels Peter Andreassen.

Der er kun indkommet få sikre ynglefund af Lille Flagspætte i 1998 til projektet. Men der er gjort temmelig mange iagttagelser af enkeltindi-

Der blev i 1998 kun registreret 8-9 ynglende par Markpibere, flest i Skagen kommune. Foto: Knud Pedersen.

der, der muligvis har været ynglefugle. Den geografiske fordeling svarer nogenlunde til udbredelsesmønstret under atlasprojektet *Fuglenes Danmark* 1993-96 (Grell 1998): på Bornholm mindst 30 ynglepar, på Lolland-Falster 12-14 mulige ynglepar, på Møn 2 sikre ynglepar og 3 andre lokaliteter med fugle i yngletiden, på Midtjylland 10-15 mulige ynglepar, i Nordsjælland 1 sandsynligt ynglepar (Vaserne) og enlige fugle på en halv snes andre lokaliteter, i Østjylland 8-10 lokaliteter med observationer mellem Horsens og Randers. Kendskabet til registreringstyperne og til ynglesæsonens forløb på de enkelte lokaliteter er mangelfuldt. En målrettet kortlægning af artens forekomst i de egne, hvor den optræder regelmæssigt, er meget ønskelig.

Toplærke *Galerida cristata*

>15-19 sikre og sandsynlige ynglepar i 1998.

>5 ynglelokaliteter.

Dækning: ++

Rødlistestatus: kategoriseret som akut truet (E).

Artskoordinator: Dennis Nielsen.

Der er i 1998 kun indsendt oplysninger fra Nordjylland, men arten er formodentlig ikke helt forsvundet fra de få lokaliteter i resten af landet, der i atlasperioden 1993-96 husede ynglende Toplærker (bl.a. Århus). I Nordjylland registreredes 15-19 par i 5 byer. Med antallet af par i 1997 nævnt i parentes: Ålborg 1 par (2-3), Frederikshavn 4-5 (6-8), Hirtshals 6-7 (5-7), Løkken 3 (1) og Skagen 1-3 (2). Herudover var der enkelte observationer i Hjørring, hvor arten ynglede indtil 1996. Der blev i 1998 kun konstateret par med unger i Hirtshals, hvor mindst 4 par havde succes.

I 1997 registreredes ynglesucces i yderligere 3 nordjyske byer. Selv om det samlede resultatet i 1998 er på niveau med sidste år, synes der at være sket en tilbagegang i 2 ud af 5 byer og en fremgang i 1. Stigningen i Løkken skyldes dog formodentlig en mangelfuld optælling i 1997. Fremtidsudsigterne synes derfor fortsat meget negative for Toplærken i Danmark. Vi ved stadig kun lidt om de konkrete årsager til artens tilbagegang, men at den har sin absolutte nordgrænse i Danmark spiller formodentlig en rolle. Der bør i 1999 gøres en stor indsats for at få skabt kontakt til lokale optællere i de byer, hvor arten blev registreret under atlasprojektet *Fuglenes Danmark* 1993-96. Alle ynglelokaliteter bør tjekkes og negative såvel som positive resultater registreres. Alle tilbageværende ynglelokaliteter bør fremover undersøges årligt.

Markpiber *Anthus campestris*

8-9 registrerede sandsynlige ynglepar i 1998.

6 ynglelokaliteter.

Dækning: ++

Rødlistestatus: kategoriseret som akut truet (E).

Artskoordinator: Knud Pedersen.

Der er kun rapporter om ynglende Markpiber fra 2 områder, Skagen-halvøen og Anholt. Disse områder har formodentlig været de eneste faste ynglepladser for arten de seneste 10 år. Fem af ynglelokaliteterne er klitområder på Skagen-halvøen, den sidste er Ørkenen på Anholt. I Skagen Kommune registreredes 6-7 ynglepar i 1998, men kommunen kan evt. rumme 8-10 par. På Anholt blev bestanden ikke optalt systematisk i 1998, og der foreligger kun oplysninger om 2 sandsynlige ynglepar, men det formodes, at Ørkenen stadigvæk rummer 7-10 par, som bestanden har ligget på i 1990'erne. Landsbestanden kan derfor anslås til 15-20 ynglepar. Holder denne vurdering, ligger bestanden nogenlunde stabilt på det niveau, der har været gældende siden slutningen af 1980'erne. Der synes ikke at være akutte trusler i form af biotopændringer og forstyrrelser i de to yngleområder. Artens overlevelse som dansk ynglefugl på længere sigt er formodentlig især truet af en tiltagende isolation og af, at ynglebestanden er så lille. En eller nogle få kritiske begivenheder kan ramme Markpiberbestanden hårdt og vanskeliggøre dens opretholdelse. Der er ikke noget kendskab til parrenes ynglesucces, men vejrforholdene i ynglesæsonen spiller givetvis en betydelig rolle. I ynglesæsonen 1999 tilstræbes en mere systematisk undersøgelse af ynglelokaliteterne, herunder også af ynglesuccesen.

Vandstær *Cinclus cinclus*

3 sikre ynglepar i 1998.

3 ynglelokaliteter.

Dækning: ++

Rødlistestatus: kategoriseret som akut truet (E).

Artskoordinator: Peter Lange.

Der foreligger oplysninger om 3 sikre ynglepar i Århus, Ringkøbing og Vejle amter. Parrene i Århus Amt (2 unger) og Vejle Amt (2 unger?) yngede begge på lokaliteter, hvor arten har ynglet flere gange tidligere. Yngleparret i Ringkøbing Amt (3 unger?) fandtes ved et nyetableret omløb ved et gammelt elværk, hvor Vandstæren så vidt vides ikke har ynglet før. Tre par er på niveau med de senere års yngleforekomst (1-5 par årligt), men det er usædvanligt, at der ingen ynglefund var på Bornholm. Lejlighedsvist kan Vandstære i princippet dukke op og yngle ved alle dambrug og vandmøller i landet. Det er lokaliteter, som ikke besøges meget af feltornitologerne i yngletiden, hvorfor vi i høj grad er afhængige af, at alle, der iagttager sikre eller mulige yngleforekomster, indsender deres oplysninger til projektet. Artskoordinatoren modtager meget gerne alle oplysninger om ynglende Vandstær i Danmark; også ældre og/eller unøjagtige oplysninger og "løse rygter" har interesse.

Blåhals *Luscinia svecica*

2 sikre og 4-5 sandsynlige ynglepar i 1998.

5 ynglelokaliteter.

Dækning: ++

Rødlistestatus: kategoriseret som sjælden (R).

Artskoordinator: Hans Harrestrup Andersen.

I 1998 blev Blåhalsen for første gang med sikkerhed konstateret ynglende i Ribe Amt, idet 1 par med 2 nyudfløjne unger observeredes ved Kongeåens udløb ultimo juni. Der var formodentlig yderligere mindst 1-2 ynglepar på denne lokalitet, idet 2 syngende og varslende hanner blev set lidt tidligere på sæsonen et andet sted. Herudover sås i maj-juni et nervøst og varslende par nær Varde Å's udløb, og ultimo juli registreredes en juvenil fugl godt en kilometer fra stedet. I Sønderjylland registreredes 1 sikkert og 2 sandsynlige ynglepar i Møgeltønder Kog, Magisterkøgen og Rudbøl Kog. I dette område har arten ynglet hvert år siden genindvandringen i 1992. Med ekspansionen i Ribe Amt mod nord til Varde må 1998 betegnes som et godt år for Blåhalsen herhjemme. Under atlasprojektet *Fuglenes Danmark* 1993-96 blev alle ynglefund registreret i 4 sønderjyske atlaskvadrater vest for Tønder (Grell 1998). Det er imidlertid et åbent spørgsmål, om alle ynglefugle

bliver registreret. Det virker således ganske påfaldende, at arten i 1998 pludselig registreres på de to lokaliteter i Ribe Amt, uden at der tidligere er gjort ynglefund på den 40 km lange strækning mellem Højer og Ribe. Blåhalsen er i dette område ikke særlig krævende i sit valg af ynglebiotop, der blot kan bestå af lidt tagrør, højstauder og pilebuske nær en grøft. Det kunne være en spændende opgave at eftersøge Blåhalsen på egnede ynglebiotoper i hele Vadehavsmarsken i perioden maj-juni. Det håber vi at gennemføre i de kommende sæsoner.

Sortstrubet Bynkefugl *Saxicola torquata*

13-16 sikre og sandsynlige ynglepar i 1998.

>6 ynglelokaliteter.

Dækning: ++

Rødlistestatus: kategoriseret som sjælden (R).

Artskoordinator: Jesper Tofft.

I 1998 er ynglende Sortstrubet Bynkefugl rapporteret fra Sønderjyllands, Ribe og Ringkøbing amter. I Sønderjyllands Amt taltes 5-7 par: Frøslev Mose 3-4 par, Frøslev Plantage 1-2 par og Kongens Mose 1 par. I Ribe Amt var der mindst 6 par (lokaliteterne er ikke oplyst). I Ringkøbing Amt registreredes 2-3 par, heraf 2 par på Nørlund Hede og Plantage. Flere potentielle sønderjyske lokaliteter, bl.a. Rømmø, blev ikke undersøgt, og af den grund kan det formodes, at der er uopdagede par. Heller ikke fra tidligere, ret fast anvendte ynglelokaliteter i klitområderne i det nordlige Jylland er der aktuelle oplysninger. Artskoordinatoren vurderer på baggrund af sit kendskab til arten og dens valg af ynglebiotop herhjemme, at landsbestanden kan være på op mod 20 ynglepar. Den fortsatte fremgang i Danmark skal formodentlig ses i sammenhæng med artens nordgående ekspansion i Slesvig-Holsten i de seneste årtier. Her yngler Sortstrubet Bynkefugl nu i alle åbne hedemoser uden for mange buske og træer (Jesper Tofft pers. medd.).

Savisanger *Locustella luscinoides*

7 syngende hanner i 1998.

6 ynglelokaliteter.

Dækning: ++

Rødlistestatus: kategoriseret som sårbar (V).

Artskoordinator: Martin Iversen.

Der foreligger kun et noget sporadisk materiale om Savisangerens yngleforekomst i 1998. Der er udelukkende observationer af syngende hanner, og yngleaktivitet er ikke konstateret; men der er tale om en skjult levende art, som der kun yderst sjældent gøres sikre ynglefund af herhjemme. De modtagne observationer var fra Sønderjyllands

Amt, Magisterkogen 2 syng. hanner (23.05 og 31.05) og Lakolk Sø på Rønmø 1 syng. han (27.05); Nordjyllands Amt, Vejlerne 1 syng. han (24.06); Storstrøms Amt, Barup Sø 1 syng. han (29.05); Vestsjællands Amt, Tystrup-Bavelse Sø 1 syng. han (07.06); Roskilde Amt, Gundsømagle Sø 1 syng. han (30.04). På 2 af lokaliteterne, Magisterkogen og Vejlerne, forekommer Savisangeren årligt, og begge steder er der tidligere gjort sikre ynglefund. På de øvrige lokaliteter optræder arten kun sporadisk.

Det sparsomme materiale fra 1998 tyder på, at det var et magert år for Savisangeren. Men det kan også bero på, at ikke alle registreringer er blevet rapporteret til artskoordinatoren, så lokalafdelingernes årsrapporter muligvis vil bringe nye fund for dagens lys, efterhånden som de udgives. Der savnes navnlig oplysninger fra Maribosøerne i Storstrøms Amt, der formentlig huser en lille, men nogenlunde fast ynglebestand (Haugaard 1993). Det samme gælder Fredmosen på Sydlangeland, hvor der tidligere gennem en længere årrække er konstateret sikre ynglepar (Sørensen 1995).

Drosselrørsanger. Der blev registreret syv syngende hanner i 1998, repræsenterende ét sikkert og fem mulige ynglepar. Foto: John Larsen.

Drosselrørsanger *Acrocephalus arundinaceus*

1 sikkert ynglepar og 5 syngende hanner i 1998. 4-5 ynglelokaliteter.

Dækning: ++

Rødlistestatus: kategoriseret som uddød (Ex).

Artskoordinator: Søren Haugaard.

I betragtning af, at enkelte observationer antagelig mangler, blev 1998 et rimeligt godt år for Drosselrørsangeren, bl.a. med et sikkert ynglefund, hvilket kun sker med års mellemrum. Det var ved Maribosøerne, hvor hannen ankom d. 19. maj. Den – og undertiden begge mager – blev set frem til d. 25. juli, hvor hannen stadigvæk sang sporadisk, og udføjne unger hørtes kalde d. 19. juli. Derudover er rapporteret 3 mulige ynglepar fra Vejlerne, 2 fra Bornholm samt en enlig fugl fra Hastrup Sø i Vejle Amt (sidstnævnte skønnes af observatøren næppe at være ynglefugl). Der savnes oplysninger fra bl.a. Hovedstadsområdet, hvor der normalt høres nogle få individer årligt. Med 7 syngende hanner ligger året på niveau med, hvad der blev indrapporteret til atlasprojektet *Fuglenes Danmark 1993-96* (Grell 1998).

Høgesanger *Sylvia nisoria*

1-3 sikre og sandsynlige ynglepar i 1998.

2 ynglelokaliteter.

Dækning: +++

Rødlistestatus: kategoriseret som akut truet (E).

Artskoordinator: Per Schiermacher-Hansen.

Det var i 1998 glædeligt at kunne konstatere en svag opgang for Høgesangeren oven på en række meget dårlige år (1995-97 blot ét par). I 1998 konstateredes ynglesucces hos et par på Østmøn, hvor hannen sang allerede d. 9. maj; ankomsten ligger normalt mindst en uge senere. På lokaliteten optrådte ud over parret en tredje adult fugl i begyndelsen af juni. På en anden møns lokalitet registreredes en syngende han ved en enkelt lejlighed. På landets mest stabile ynglelokalitet på Sydfalster hørtes 2 syngende hanner medio juli (Poul Schyszka pers. medd.). Lokaliteten blev ikke undersøgt særlig godt i 1998, og det er uvist om arten ynglede; men den sene dato antyder, at der i det mindste var tale om et yngleforsøg. Fra andre tidligere ynglelokaliteter på Sjælland og Lolland er der ikke meldt om iagttagelser. I 1997 blev et kuld udføjne unger iagttaget på Sydfalster i slutningen af juli, mens Høgesangeren sidste gang ynglede på Sjælland i 1994, og på både Lolland og Møn skal vi helt tilbage til 1992 for at finde de seneste sikre ynglepar. Enlige fugle har dog optrådt flere steder i Storstrøms Amt i 1990'erne. Det er ikke sandsynligt, at der er oversete par på Møn, hvor arten hvert år

eftersøges på alle egnede lokaliteter. Men muligheden for, at der gemmer sig et par eller to i mindre besøgte egne af amtet, er absolut til stede. De egnede biotoper er der. Så alle feltornitologer, der ferierer i Storstrøms Amt ved en kystnær overdrevslokalitet med ynglende Rødrygget Tornskade, bør holde et vågent udikig efter arten i juni-juli.

Rødtoppet Fuglekonge *Regulus ignicapillus*

1 redebyggende par og ca 15 syngende hanner i 1998.

Ca 11 mulige ynglelokaliteter.

Dækning: +

Rødlistestatus: kategoriseret som sjælden (R).

Artskoordinator: Søren Nygaard.

Der er kun indkommet et nogenlunde dækkende materiale fra Sønderjyllands Amt. Her blev der i perioden fra d. 11. april til d. 11. juli registreret sammenlagt 13 syngende hanner på 10 lokaliteter, og på en af lokaliteterne sås også et redebyggende par. Fundene er typisk gjort i nåletræsplantager og er fordelt over det meste af amtet, dog er der ingen fund fra Als og Sundeved. De nordligste registreringer er fra Stursbøl Plantage nordøst for Gram og i Lindet Skov. I Storstrøms Amt har arten formodentlig ynglet med flere par i plantage- og sommerhusområderne ved Marielyst og Bøtø på Falsters sydøstkyst. I dette område hørte lokale ornitologer jævnligt syngende fugle foråret igennem, og i begyndelsen af maj kunne op til 3-4 syngende hanner høres på en enkelt morgentur gennem sommerhusområdet (Poul Schyszka pers. medd.). Rødtoppet Fuglekonge har optrådt i området gennem en årrække, men måske yngler den ikke hvert år; et af de meget få sikre ynglefund af arten under atlasprojektet *Fuglenes Danmark* 1993-96 er fra Bøtø Plantage (Grell 1998). Bestanden og antallet af ynglelokaliteter kan imidlertid ikke opgøres særlig nøjagtigt i 1998, da oplysninger fra de andre dele af landet mangler.

Fyrremejse *Parus montanus*

Ca 200-300 ynglepar i 1998?

Antal ynglelokaliteter er ukendt.

Dækning: (+)

Rødlistestatus: kategoriseret som sjælden (R).

Artskoordinator: Niels Vedel.

Fyrremejsen er ikke blevet målrettet eftersøgt i 1998, og derfor er der kun indkommet spredte oplysninger fra 5 tilfældigt besøgte lokaliteter i Sønderjyllands Amt. Her er arten efterhånden temmelig udbredt, og den samlede bestand tæller formodentlig op mod 200-300 ynglepar (Jesper Tofft pers. medd.). Tyngdepunktet for Fyrremej-

sens udbredelse ligger syd for en linie fra Åbenrå til Skærbæk, men arten er stadigvæk under spredning. Det bekræfter en af årets mest spændende observationer, en hun med rugeplet, der d. 24. maj blev fanget under ringmærkning ved Munkesøen øst for Ribe. Der er mange velegnede biotoper både i Sønderjyllands og Ribe Amt, så det er formodentlig kun et spørgsmål om tid, før de første sikre ynglepar registreres i Ribe Amt. Fyrremejsen skal eftersøges i tilgroede moser og fugtigt krat af pil og birk langs med åerne såvel som i nåletræsplantager. Formodentlig er sammensatte lokaliteter med både sumpskov og mere tørre plantager særligt attraktive. Der skal helst være døde, frønnede træer eller godt med gamle spættehuller, som arten yngler i. Når Fyrremejsen er medtaget i dette projekt, er det først og fremmest for at følge udviklingen i Jylland nord for den sønderjyske amtsgrænse.

Pirol *Oriolus oriolus*

Antal ynglepar og ynglelokaliteter kan ikke opgøres i 1998.

Dækning: (+)

Rødlistestatus: kategoriseret som sårbar (V).

Artskoordinator: Kurt Bonde.

Der er kun modtaget få rapporter om ynglende Piroler i 1998, og materialet er ikke dækkende. De få indberetninger stammer fra Sønderjylland, Fyn og Lolland. I Sønderjylland er der medio maj hørt Piroler på 4 lokaliteter, som mod sædvane alle ligger i indlandet i amtets vestlige del. Observationerne fra Gram, Gallehus og Sølsted Mose kan dog gælde trækgæster, idet lokaliteterne ikke er traditionelle ynglebiotoper. Den sidste lokalitet – Draved Skov – er til gengæld velkendt som ynglested for arten. Herudover er der hørt fløjttende Pirol i en skov nær Kerteminde på Fyn, og et par er set i parringsleg, fløjttende og varslende i en skov på Østlolland. At der ingen andre observationer er, skyldes formodentlig mangelfuld indrapportering til projektet samt det, at arten ikke er målrettet eftersøgt i de egnede kystskove. Pirolen kan som følge af sin skjulte levevis højt i trækronerne være vanskelig at registrere, og desuden veksler forekomsten markant fra år til år afhængigt af forsommerens vejr. På baggrund af resultaterne af atlasprojektet *Fuglenes Danmark* 1993-96 vurderedes landsbestanden til ca 100 par i et optimalt yngleår, flest i kystnære skove på Øerne og i Sydøstjylland (Grell 1998). Datagrundlaget bør søges væsentligt forbedret gennem en mere målrettet eftersøgning og dataindsamling i de kommende sæsoner.

Stor Tornskade *Lanius excubitor*

13-17 sikre og sandsynlige ynglepar i 1998.

>6 ynglelokaliteter.

Dækning: ++

Rødlistestatus: kategoriseret som akut truet (E).

Artskoordinator: Niels Peter Brøgger.

I 1998 er der kun indrapporteret ynglende Stor Tornskade fra Midt- og Vestjylland, i alt 10-13 ynglepar. To af dem var sikre ynglepar med flyvefærdige unger (3 henholdsvis 4 unger), mens de øvrige var sandsynlige eller mulige. Parrene fandtes på kun 3 lokaliteter, af hvilke de 2 er delvis lukkede, militære øvelsesområder. Den vigtigste lokalitet er Borris Hede i Vestjylland med 7-9 ynglepar. Det skønnes, at der kan have været yderligere 3-4 ynglepar på udækkede lokaliteter. Ud over yngleparrene er ca 5 sete fugle vurderet til at være omstrefjende, enlige og ikke-stationære fugle. Det forhold, at flere af de bedste lokaliteter er militære skydeområder, medvirker til at vanskeliggøre optællingsarbejdet og gør det især vanskeligt at konstatere, om yngleparrene har ynglesucces. Den lave andel af sikre ynglefund kan imidlertid også skyldes, at familieflokkene forlader yngleområdet i begyndelsen af juli for at finde andre områder med bedre fødemuligheder (Niels Peter Brøgger pers. medd.). Den Store Tornskades forkærlighed for militære skydeterræner kan måske være en følge af, at de militære aktiviteter medvirker til at opretholde en særlig velegnet biotopstruktur, ligesom de meget begrænsede menneskelige forstyrrelser i yngletiden eventuelt også kan være til gavn for arten. Efter en mindre tilbagegang i 1980'erne har landsbestanden ligget stabilt på 15-25 ynglepar gennem 1990'erne (Grell 1998). Da den langsomt vigende ynglebestand er koncentreret på så få lokaliteter, må Stor Tornskade betragtes som en ganske sårbar ynglefugl.

Nøddekrige *Nucifraga caryocatactes*

1 sikker og 5-6 mulige ynglepar i 1998.

Ca 6 ynglelokaliteter.

Dækning: +

Rødlistestatus: kategoriseret som uddød (Ex).

Artskoordinator: Ole Jensen.

I 1998 er der indkommet oplysninger om i alt 6-7 ynglepar af Nøddekrige, heraf dog kun 1 sikkert. Materialet er formodentlig ikke fuldt dækkende, idet der bl.a. savnes oplysninger fra flere af de store skove i det midtjyske søhøjland og fra en række af de lokaliteter, hvor der blev gjort ynglefund under atlasprojektet *Fuglenes Danmark* 1993-96. De registrerede ynglepar fordeler sig med 2 par i Silkeborg Nordskov og 1 par ved Ry

(begge Århus Amt), 1 par med en udflyende unge i Næstved og 1 par i en have ved Kostræde Banker, Dybsø Fjord (begge Storstrøms Amt), 1 par i Kongelunden (Københavns Amt) samt 1 muligt ynglepar ved Broby på Sydøen (Fyns Amt). De få, lidt tilfældige registreringer kan skyldes, at arten ikke er blevet målrettet eftersøgt, og at det har været svært at opnå kontakt med feltornitologer, der kan ligge inde med relevante iagttagelser fra ynglesæsonen. Det er muligt, at flere ynglepar vil komme for dagens lys efterhånden som lokalrapporterne offentliggøres. Samtidig er Nøddekrigen overordentlig vanskelig at registrere som ynglefugl. Man ser ikke meget til ynglefuglene, der ofte gemmer sig i store skovområder eller udstrakte sommerhusområder eller villakvarterer. Hertil kommer, at det kun er sjældent man hører den svage sangstemme. De fleste observationer drejer sig således om fugle eller par set i begyndelsen af ynglesæsonen. Det forlyder bl.a., at der i skovene omkring Silkeborg skulle være en lille fast ynglebestand på omkring en halv snes par (Jan Kjærgaard pers. medd.), men dette er ikke verificeret. I næste sæson er det planen at forbedre dataindsamlingen og især at undersøge, om der er hold i rygterne om en midtjysk ynglebestand.

Gulirisk *Serinus serinus*

1-2 sikre og 5-6 sandsynlige/mulige ynglepar i 1998.

5 ynglelokaliteter.

Dækning: +

Rødlistestatus: kategoriseret som sjælden (R).

Artskoordinator: Finn Jensen.

Der er udelukkende modtaget yngleregistreringer af Gulirisk fra Storstrøms Amt, i alt 1-2 sikre, 3 sandsynlige og 3 mulige ynglepar på 5 lokaliteter. De 3 af lokaliteterne ligger i Næstved, mens de to sidste er på Sydøen – artens måske mest stabile yngleområde gennem de sidste 20 år. Herfra stammer også årets enlige sikre ynglefund, 1-2 par med 2 udflyende unger i Gedser i begyndelsen af august. Materialet lider under en vis skævhed relateret til koordinatorens bopæl i Næstved. Formentlig er der også registreret mulige ynglefugle andre steder i landet i 1998, uden at de er indrapporteret til projektet. Især savnes aktuelle oplysninger fra by- og sommerhusområder langs Køge Bugt og fra Sønderjylland, og det er sandsynligt, at der vil fremkomme nye registreringer i takt med, at lokalrapporterne udgives. Gulirisken er meget vanskeligt – måske umuligt – at eftersøge målrettet, da den har et meget bredt biotopsvalg og kan slå sig ned næsten overalt i Syd- og Sydøstdanmark, selv om

den i nogen grad foretrækker varierede kulturbevoksninger som f.eks. i sommerhusområder, på kirkegårde og i parker. Hertil kommer, at forekomsten svinger betydeligt fra år til år, således at artens optræden på ynglelokaliteterne kan være ganske sporadisk. Af disse grunde er det nok en art, som bedst dækkes gennem de aktive feltornitologers mere tilfældige fugleagttagelser, der årligt publiceres i lokalrapporterne.

Summary

Rare and threatened breeding birds in Denmark, 1998

This paper reports on 47 of the rarest and most endangered bird species breeding in Denmark, monitored by the Danish Ornithological Society in 1998. This was the initial season of a project aiming at collecting data on these species each year during the breeding season. The project is organised as a network of coordinators, each of which takes care of a particular species. After the breeding season data are sent to a central coordinator who prepares the final report.

Not all species included in this report were satisfactorily covered in 1998. Data are particularly sparse for dispersed breeders in forests (Turtle Dove, Lesser Spotted Woodpecker, Willow Tit, Golden Oriole). Data on Quail, Savi's Warbler, Great Reed Warbler, Firecrest, Nutcracker and Serin are likewise incomplete.

Fulmar *Fulmarus glacialis*: bred for the first time in Denmark in 1998. Two pairs laid at the cliffs of Bulbjerg in northwestern Jutland, but none of them succeeded in hatching the egg.

Black Stork *Ciconia nigra*: no indications of breeding in 1998. The status of the species in Denmark is uncertain.

White Stork *Ciconia ciconia*: 3 breeding pairs and 9 young fledged, with single storks at two additional sites. The species is very close to extinction in Denmark where no artificial breeding or release of storks is practiced.

Spoonbill *Platalea leucorodia*: 3 breeding pairs and 7 young fledged at Limfjorden in northern Jutland. Recolonised Denmark in 1996.

Barnacle Goose *Branta leucopsis*: 29 confirmed or probable breeding pairs, most of them (27) at Saltholm in Øresund near Copenhagen, the remaining 2 pairs on Bornholm.

Wigeon *Anas penelope*: 2 confirmed breeding pairs at Vejlerne and Tipperne, respectively.

Goldeneye *Bucephala clangula*: 66-71 breeding pairs, one in the southern part of Jutland, the rest in northern Zealand. All but one in nest boxes.

Goosander *Mergus merganser*: 34-36 breeding pairs, all but one in nest boxes in the southeastern part of the country and – for the first time – a single pair on Bornholm, where nest boxes were introduced 2 years earlier.

Red Kite *Milvus milvus*: 21 breeding pairs, 17 in Jutland and 4 on Zealand.

White-tailed Eagle *Haliaeetus albicilla*: a new breeder since 1996, the species is doing well, with 5 pairs in 1998; one pair failed, the other 4 raised a total of 6 young.

Golden Eagle *Aquila chrysaetos*: not yet breeding in Denmark, but a pair established in northern Jutland since 1996 may initiate breeding soon.

Hen Harrier *Circus cyaneus*: only 2 breeding in 1998, both in the northern Wadden Sea area; recolonization in Denmark took place in 1992 in the same area.

Montagu's Harrier *Circus pygargus*: about 35 breeding pairs, all located in southwestern Jutland with 20 km from the Wadden Sea.

Osprey *Pandion haliaetus*: one pair failed at the only confirmed nest site in recent years, producing young in 1994 and 1996. Juveniles accompanying adults at about 9 sites suggest the possibility of other Danish pairs, but no active nests were found.

Hobby *Falco subbuteo*: only one confirmed breeding pair, with 3-4 additional sites where birds were seen in June-July.

Black Grouse *Tetrao tetrix*: No breeding records, but a few observations of single adult birds at two former breeding sites in western Jutland. The species has all but disappeared from Denmark.

Corncrake *Crex crex*: at least 80 birds were recorded, the highest number since the 1970s; no confirmed breeding, but some pairs may have nested at 3 localities where 4-6 calling males were present in May-July.

Quail *Coturnix coturnix*: data incomplete, but calling males were heard in above average numbers.

Crane *Grus grus*: 11-13 breeding pairs at 10 sites; 8 successful pairs fledged 14 young. Most pairs in northern Jutland, one at a site in southern Jutland occupied since 1997, and 2-3 on Bornholm.

Kentish Plover *Charadrius alexandrinus*: 58-62 breeding pairs on Rømø and Fanø in the Wadden Sea.

Golden Plover *Pluvialis apricaria*: 7-8 breeding pairs at 4 sites in Jutland.

Little Gull *Larus minutus*: no breeding recorded in 1998, but a few adults and second-year immatures at Vejlerne, northern Jutland, during summer (1 pair bred Vejlerne in 1997).

Gull-billed Tern *Gelochelidon nilotica*: 8 pairs at two sites in the Wadden Sea all failed (no young produced in Denmark since 1995).

Little Tern *Sterna albifrons*: about 400 breeding pairs, most concentrated to a few sites with fairly satisfactory protection status.

Black Tern *Chlidonias niger*: 36-41 breeding pairs at 3 sites, a 50% decline compared with 1997 (40-50 pairs disappeared from a salt marsh in the southern Wadden Sea area shortly after arriving in May and probably settled just south of the Danish-German border).

Turtle Dove *Streptopelia turtur*: insufficient data, but the Danish breeding population estimated at about 100 pairs in 1996 (Grell 1998).

Barn Owl *Tyto alba*: 25-38 breeding pairs, most in southern Jutland and on Funen.

Eagle Owl *Bubo bubo*: about 22 breeding pairs although recorded at 33 localities, all in Jutland.

Short-eared Owl *Asio flammeus*: only 2-5 pairs at 4 sites; breeding only confirmed in the Wadden Sea region.

Tengmalm's Owl *Aegolius funereus*: the small and unstable Danish population is confined to Bornholm; no breeding recorded in 1998.

Bee-eater *Merops apiaster*: about 5 pairs bred at Røsnæs, northwestern Zealand, 3 of them fledging young; up to 14 adult birds were present during several weeks in May and June. The last confirmed breeding in Denmark was in 1985.

Lesser Spotted Woodpecker *Dendrocopos minor*: at least 33-55 breeding pairs, mainly in the eastern part of the country (30 on Bornholm).

Crested Lark *Galerida cristata*: 15-19 breeding pairs in coastal towns of Vendsyssel, northern Jutland, may be an underestimate since data are missing from a few former breeding sites in Jutland.

Tawny Pipit *Anthus campestris*: 8-9 breeding pairs, but data are incomplete and the Danish may total 15-20 pairs; confined to the Skagen peninsula — the northernmost tip of Denmark — and the island of Anholt.

Dipper *Cinclus cinclus*: 3 breeding pairs in Jutland.

Bluethroat *Luscinia svecica*: 6-7 breeding pairs in southwestern Jutland, in the Wadden Sea region; the pairs are not easily found, and more may be present in the area.

Stonechat *Saxicola torquata*: 13-16 breeding pairs, but some may have been overlooked. Most pairs were recorded in moors in southern Jutland.

Savi's Warbler *Locustella luscinioides*: singing males recorded at 7 localities all over the country; no breeding recorded.

Great Reed Warbler *Acrocephalus arundinaceus*: one confirmed breeding pair, and 5 singing males present at 3 other localities.

Barred Warbler *Sylvia nisoria*: 1-3 breeding pairs at 2 sites on Møn and Falster in southeastern Denmark; only one pair known in 1995-97.

Firecrest *Regulus ignicapillus*: one nest-building pair and at least 15 singing males.

Willow Tit *Parus montanus*: the breeding population formerly estimated at well over 200 pairs (Grell 1998); data from 1998 insufficient for an update.

Golden Oriole *Oriolus oriolus*: data insufficient to clarify the status of this vulnerable species; the Danish breeding population has decreased for several years and may be smaller than 50 pairs.

Great Grey Shrike *Lanius excubitor*: 13-17 breeding pairs at 6 sites, with most pairs concentrated to a couple of military training ranges in central Jutland; the population appears to be stable.

Nutcracker *Nucifraga caryocatactes*: at least 6-7 breeding pairs in Jutland and Zealand; a few additional pairs may have been overlooked.

Serin *Serinus serinus*: 4-7 breeding pairs at 5 sites, all in southeastern Denmark (Zealand and Falster).

Referencer

- Asbirk, S. & S. Søgård 1991: "Rødliste 90" - Særligt beskyttelseskrævende planter og dyr i Danmark. - Miljøministeriet, Skov- og Naturstyrelsen.
- Christensen, J. O. 1990: Status for ynglebestande af måger og terner m.fl. i Danmark, 1988. - Dansk Ornitologisk Forening, København.
- Grell, M. B. 1998: Fuglenes Danmark. - G.E.C. Gads Forlag, København.
- Hansen, M. B. 1998: Biæderens forekomst på Røsnæs sommeren 1998. - Bladsmutten 26(4): 24-25.
- Haugaard, S. O. 1993: Locustella og Acrocephalus arter ved Maribosøerne II. - Strømtæren 1993(3): 4-8.
- Jørgensen, H. E. 1989: Danmarks Rovfugle. - Frederikshus.
- Løppenthin, B. 1967: Danske ynglefugle i fortid og nutid. - Odense Universitetsforlag.
- Rasmussen, T. 1996: Sort Storks *Ciconia nigra* genetablering som dansk ynglefugl. - Arbejdsrapport fra DMU, Miljø- og Energiministeriet.
- Stoltze, M. & S. Pihl 1998: Rødliste 1997 - over planter og dyr i Danmark. - Miljø- og Energiministeriet.
- Sørensen, U. G. 1995: Truede og sjældne danske ynglefugle 1976-1991. - Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 89: 1-48.
- Sørensen, U. G. 1999: Første yngleforsøg af Mallebuk *Fulmarus glacialis* i Danmark. - Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 93: 175-176.
- Sørensen, U. G. & T. Dybbro 1985: Counts of birds on 50 Danish "EEC-localities" and annual statements on a number of Annex 1 species from the EEC-Directive on the Protection of Wild Birds. - EEC contract no. ENV 515 DK, Dansk Ornitologisk Forening, København.
- Thorup, O. 1999a: Arbejdsrapport fra Projekt Red Hede-høgen - bestandsopgørelse og ynglesucces samt beskyttelse af reder placeret i vinterafgrøder. - Dansk Ornitologisk Forening.
- Thorup, O. 1999b: Engsnarrens *Crex crex* yngleforhold i kulturlandskabet, og artens fortid, nutid og eventuelle fremtid i Danmark. - Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 93: 71-81.

Antaget 4. juni 1999

Michael Borch Grell
DATSY
Vesterbrogade 138-140
1620 København V